

Araştırma

2022; 31(2): 229-234

HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE KAVRAM HARİTASI KULLANIMININ YARATICI DÜŞÜNME
EĞİLİMLERİ VE AKADEMİK ÖZ-YETERLİK DÜZEYİNE ETKİSİ
THE EFFECT OF THE USE OF CONCEPT MAPS IN NURSING EDUCATION ON CREATIVE THINKING
TENDENCIES AND ACADEMIC SELF-EFFICACY

Çiğdem ÖKTEN¹, Emine GÜDEK SEFEROĞLU²

¹Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kütahya

²Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kütahya

ÖZ

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinde klinik uygulama sırasında kullanılan kavram haritası yönteminin yaratıcı düşünme eğilimleri ve akademik öz-yeterlik düzeyine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yarı deneysel nitelikteki bu çalışma, bir sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü 2. sınıf öğrencilerinde Mart 2020-Mayıs 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırma 129 öğrenci ile tamamlanmıştır. Klinik uygulama öncesi öğrencilere kavram haritası hakkında eğitim verilmiştir. Araştırma verilerin toplanmasında Tanıtıcı Bilgiler Formu, Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği (AÖYÖ) ve Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği (MYDEÖ) klinik uygulama öncesi ve sonrasında uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Sayı ve yüzde, ortalama ve standart sapma, bağımlı gruplar t testi kullanılmıştır. Ayrıca kullanılan ölçeğin ölçüm güvenilirliği için Cronbach alfa değerine bakılmıştır. Klinik uygulama sırasında vaka çalışmalarında kavram haritası yöntemi kullanılan öğrencilerde AÖYÖ toplam puan ortalaması uygulama öncesi 3.00 ± 0.79 iken, uygulama sonrası 3.22 ± 0.81 olduğu, uygulama sonrası toplam puan ortalamasının arttığı ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t = -2.222$, $p = 0.028$). MYDEÖ toplam puan ortalamalarına bakıldığında ise uygulama öncesi 3.70 ± 0.53 iken uygulama sonrası 3.66 ± 0.59 olduğu ve istatistiksel olarak farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarında kavram haritası kullanımının, öğrencilerin akademik öz yeterlik düzeylerini yükselttiği, ancak öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerinde anlamlı bir değişiklik oluşturmadığı tespit edilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeylerinin artırılması için klinik uygulamaları sırasında vaka temelli kavram haritası kullanımı önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik eğitimi, kavram haritası, öz yeterlik, yaratıcı düşünme.

ABSTRACT

In the study, it was aimed to determine the effect of the concept map method used in nursing students during clinical practice on creative thinking tendencies and academic self-efficacy. This quasi-experimental study was conducted between March 2020 and May 2020 with the second year students of the Nursing Department of a Faculty of Health Sciences. The research was completed with 129 students. Before the application, the students were trained about the concept map. Descriptive Information Form, Academic Self-Efficacy Scale (ASES) and Marmara Creative Thinking Tendencies Scale (MCTTS) were applied before and after clinical practice in the collection of research data. Number and percentage, mean and standard deviation, and Paired samples t-test were used to evaluate the data. In addition, Cronbach's alpha value was checked for the measurement reliability of the scale used. It was determined that ASES total score average of the students who used the concept map method during clinical practice was 3.00 ± 0.79 before the application, it was 3.22 ± 0.81 after the application, the total score average increased after the application and there was a statistically significant difference ($t = -2.222$ $p = 0.028$). Considering the total means cores of MCTTS, it was seen that it was 3.70 ± 0.53 before the application and 3.66 ± 0.59 after the application and the difference was not statistically significant ($p > 0.05$). In the study, it was determined that the use of concept map in the clinical practice of nursing students increased students' academic self-efficacy, but did not cause a significant change in students' creative thinking tendencies. In order to increase the academic self-efficacy of nursing students, the use of a case-based concept map can be recommended during clinical practice.

Keywords: Creative thinking, concept map, nursing education, self-efficacy.

Corresponding Author: Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem ÖKTEN, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı 43000, Kütahya cigdem.okten@ksbu.edu.tr, cigdemoktn@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0704-0438

Telefon: 0274 260 00 43/1442

Dr. Öğretim Üyesi Emine GÜDEK SEFEROĞLU, emine.gudekser@ksbu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5803-0059

Makale Geliş Tarihi : 08.07.2021

Makale Kabul Tarihi: 21.04.2022

GİRİŞ

Gelişen ve değişen bir dünyada her yeni ürün veya fikir, bireyler ve toplumlar için oldukça değerlidir(1,2).Birey ve topluma hizmet eden hemşirelik mesleğinin temelinde ise yaratıcılık yer almaktadır. Yaratıcılık, genel anlamda yeni, özgün ve faydalı bir ürün, eser veya fikir oluşturma süreci olarak tanımlanabilir. Torrance (1965)'ye göre yaratıcılık; "sorunlara, eksikliklere, bilgi boşluklarına, kayıp unsurlara, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma süreci; güçlükleri belirleme ve çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin hipotezler geliştirme, bu hipotezleri test etme ve yeniden test etme, değiştirme ve bunları yeniden sınama ve son olarak da sonuçları başkalarına iletmektir" (1,3-7). Yaratıcılık, literatürde beceri, tutum ve eğilimin birleşimi olup bilişsel beceri ile yaratıcı tutumun birleşerek, doğru ve düşünme içeren yaratıcı bir tepki ortaya koyulmasını gerektirir (8). Nitelikli bir bakım ise ancak çözümsel ve yaratıcı eğilimlerle gerçekleşir. Kaliteli bir bakım, bireylerin sağlık sorunlarını tanımlamak ve çözmekten geçmektedir (9). Bunun yanında her birey özeldir ve her bireyin bakımında kendine özgü yaratıcı çözümleri geliştirmek gerekir. Geleneksel eğitim, öğrencilere belli miktarda bilgi öğretmektedir, ancak etkili öğrenme için gereken yeni bilgileri analiz etme, önceliklendirme ve organize etme araçlarıyla donatmamaktadır. Sadece öğrenmek ve ezberlemek yerine, öğrenciler düşünme ve çıkarım becerilerini geliştirmeli, bilgiyi analiz etmeyi ve kullanmayı öğrenmelidir (2,10). Bu bağlamda yaratıcı hemşireleri yetiştirebilmek için hemşirelik eğitiminde yaratıcı düşünme eğilimlerini geliştiren farklı yöntemlere ihtiyaç vardır. Bu yöntemlerden biri olan kavram haritası öğrenmeyi hızlandırma, şematize etme, eski ve yeni öğrendikleri arasında ilişki kurma ve kurduğu ilişkilerle yeni bir yol bulma becerilerini geliştirmeye yardımcı olabilmektedir. Ayrıca kavram haritası, hemşirelik öğrencilerinin öğrendiklerini şematize edip kavramlar arasında mantıklı ilişkiler kurarken bilginin uzun dönem bellekte saklanmasına yardımcı olmaktadır. Öğrencilerin akademik sonuçları geliştirmek için kavramlar arasındaki organizasyonu sağlamasına yardımcı olup hatırlama yeteneğini de arttırmaktadır ve bu da akademik öz-yeterliklerine yansıtılabilmektedir (11). Akademik öz-yeterlik, bireyin akademik bir işi başarı ile tamamlayabilme konusundaki kendine ilişkin inancıdır (12,13). Eğitim yaşantısını iyileştirecek ve öğrenmeyi kolaylaştıracak tüm yöntemler akademik başarıya ilişkin inançları etkileyebilir. Bandura'nın Öz-yeterlik Teorisi'ne göre bireyler, gelecek başarıları hakkında inançlarını oluştururken genellikle ilk olarak geçmiş başarılarını değerlendirirler (14,15). Hemşirelik mesleğinin bir provası olan klinik uygulamalarda vaka çalışmaları sırasında kavram haritasının kullanımı akademik öz-yeterliliğin arttırmasında ve mesleğe adım atıldığında kaliteli bir bakıma verilmesinde bir köprü olabilir. Yapılan çalışmalarda kavram haritasının öğrencilerde eleştirel düşünme, analiz etme, problem çözme, öğrenme üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmektedir (9,10,16). Tüm bu verilere dayanarak hemşirelik öğrenci eğitiminde kullanılan kavram haritasının yaratıcı düşünme eğilimlerini ve akademik öz-yeterliklerini arttıracığı öngörülerek araştırmamız planlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Hemşirelik öğrencilerinde klinik uygulama sırasında

vaka çalışmalarında kullanılan kavram haritası yönteminin yaratıcı düşünme eğilimleri ve akademik öz-yeterlik düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yarı deneysel çalışma olarak planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Yarı deneysel bir araştırmadır.

Araştırma Yeri ve Zamanı

Araştırma, Ege bölgesinde yer alan bir sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü 2. sınıf öğrencilerinde Mart 2020-Mayıs 2020 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir sağlık bilimleri fakültesinde okuyan ve Mart 2020-Mayıs 2020 tarihleri arasında klinik uygulamaya katılan hemşirelik bölümü 2.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek araştırmaya dâhil olma kriterlerine uyan, araştırmayı katılmayı kabul eden tüm öğrenciler alınmıştır. Devamsızlık, araştırmaya katılmayı kabul etmeme gibi nedenlerden dolayı evrenin %88'ine (129 öğrenci) ulaşılmıştır.

Örneklem Dahil Olma Kriterleri

-Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 2. sınıfa kayıtlı olma

-Mart 2020-Mayıs 2020 tarihleri arasında klinik uygulaması olan derslere ve uygulamaya devam ediyor olma

Örneklem Dışında Tutulma Kriterleri

- Araştırmaya katılmayı kabul etmeyenler

Veri Toplama Araçları

Tanıttıcı bilgiler formu: Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirlemeye yönelik 12 sorudan oluşan bir formdur.

Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği (AÖYÖ): Ölçek Kandemir (17) tarafından geliştirilmiş olup öğrencilerin akademik çalışmalarına ilişkin algılarının belirlenmesini amaçlamaktadır. Ölçek 19 maddeden oluşmuş 5'li likert tipi(1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Kısmen Katılıyorum, 3: Katılıyorum, 4: Oldukça Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) bir ölçektir. Akademik Sorunlarla Başa çıkma, Akademik Çabaları ve Akademik Planlama olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puan 1-5 arasında değişmektedir. AÖYÖ'nün güvenilirliği ile ilgili olarak iç tutarlılık katsayıları birinci alt boyut için 0.90, ikinci alt boyut için 0.78, üçüncü alt boyut için 0.77 ve ölçeğin geneli için ise 0.92 olarak bulunmuştur (17). Bu çalışmada Cronbach alfa katsayısı birinci alt boyut için 0.90, ikinci alt boyut için 0.79, üçüncü alt boyut için 0.69 ve ölçeğin geneli için 0.93'tür.

Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği (MYDEÖ):

Ölçek, Özgenel ve Çetin (1) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 25 maddeden oluşmuş 5'lilikert tipi (1: Hiçbir zaman, 2: Nadiren, 3: Ara sıra, 4: Genellikle, 5: Her zaman) bir ölçektir. Özdisiplin, yenilik arama, cesaret, merak, şüphe etme ve esneklik olmak üzere altı alt boyutu vardır. Ölçekten alınan puan 1-5 arasında değişmektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır. Ölçeğin "yenilik arama" alt boyutu güvenilirlik katsayısı 0.83, "cesaret alt boyutu 0.72, "özdisiplin" 0.68, "merak" alt boyutu 0.67, "şüphecilik" alt boyut 0.71, "esneklik" alt boyutu 0.62 ve genel güvenilirlik katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur (1).Bu çalışmada Cronbach alfa katsayısı özdisiplin alt boyutu için 0.72, yenilik arama 0.79, cesaret 0.59, merak

0.54, şüphencilik 0.38, esneklik alt boyutu için 0.65 ve genel güvenilirlik katsayısı 0.90'dır.

Verilerin Toplanması

Üniversitenin eğitim yöntemi klasik eğitimidir ve çalışmaya alınan öğrenciler 7 haftalık klinik uygulamaya katılmışlardır. Klinik uygulama öncesi öğrencilere Tanıtıcı Bilgiler Formu, Akademik Öz-yeterlik Ölçeği ve Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra öğrencilere kavram haritasına ilişkin eğitim verilmiştir. Klinik uygulama sırasında vaka çalışmasına ilişkin her öğrenciden kavram haritası istenmiş ve öğrencilerle birlikte tartışılmıştır. Tartışılan vakalar öğrenciler tarafından uygulama yaptıkları kliniklerinden seçilen dahili ve cerrahi vakalar olmuştur. Tartışmalar ortalama 45 dakika sürmüştür. Klinik uygulama sonunda tekrar öğrencilere Akademik Öz-yeterlik Ölçeği ve Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan gerekli izinler ve Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik kurul onayı (Karar no: 2020/03-05, Karar tarihi: 06.02.2020) alınmıştır. Araştırma kriterlerine uygun olan öğrencilere araştırma konusunda sözlü ve yazılı bilgi verilip; kabul eden öğrencilerin yazılı onayı alınmıştır. Araştırma sonunda elde edilen bilgilerin araştırma raporu dışında herhangi bir yerde kullanılmayacağı ve araştırmadan istedikleri

zaman ayrılacakları sözel ve yazılı olarak belirtilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Üzerinde durulan özelliklerden sürekli değişkenler için tanımlayıcı istatistikler; Ortalama \pm Standart Sapma olarak ifade edilirken, Kategorik değişkenler için sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Sürekli değişkenler için Önce-Sonra karşılaştırmalarında, Eşleştirilmiş t testi (Bağımlı gruplar t testi Pairedsamples t-testi) kullanılmıştır. Hesaplamalarda istatistik anlamlılık düzeyi %5 olarak alınmış ve hesaplamalar için SPSS (ver: 22) istatistik paket programı kullanılmıştır

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin %79.8'inin kadın, %20.2'sinin erkek ve yaş ortalamasının 19.80 ± 1.30 olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin %58.1'inin yurtda kaldığı, %93'ünün ekonomik durumunun ise orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Sosyal ve bilimsel etkinliklere katılma durumlarına bakıldığında %64.3 ve %61.2'sinin hayır cevabını verdiği görülmüştür. Öğrencilerin bir yılda okuduğu kitap sayısının %51.2'sinde 1-5 kitap arasında olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %65.9'unun akademik başarısını orta düzeyde olarak tanımladığı, %43.4'ünün hemşirelik bölümünü kısmen tercih ettiği ve %62'sinin hemşirelik mesleğine karşı düşüncelerinin olumlu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin %74.4'ünün klinik uygulama sırasında sorun yaşamadığı ve %

Tablo I. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=129)

Tanıtıcı Özellikler		n*	%*
Cinsiyet	Kadın	103	79.8
	Erkek	26	20.2
Yaş**		Ort \pm SS 19.80 \pm 1.30	
Ekonomik durum	Düşük	7	5.4
	Orta	120	93.0
	Yüksek	2	1.6
Barınma şekli	Öğrenci yurdunda	75	58.1
	Aileyle evde	33	25.6
	Arkadaşla evde	21	16.3
Sosyal etkinlikte bulunma durumu (Gönüllü kuruluşlar, Öğrenci topluluğu vb.)	Evet	46	35.7
	Hayır	83	64.3
Bilimsel faaliyete bulunma durumu (Kongre, Kurs vb)	Evet	50	38.8
	Hayır	79	61.2
Kitap okuma sayısı (Bir yılda)	Hiç okumuyorum	16	12.4
	1-5	66	51.2
	6-20	38	29.5
	21 ve üzeri	9	7.0
	İyi	24	18.6
Akademik başarı düzeyi	Orta	85	65.9
	Kötü	20	15.5
	İsteyerek	54	41.9
Hemşirelik Bölümünü tercih etme durumu	Kısmen isteyerek	56	43.4
	İstemeyerek	19	14.7
Klinik uygulama sırasında sorun yaşama durumu	Yaşıyorum	33	25.6
	Yaşamıyorum	96	74.4
Teorik bilgiyi uygulamada kullanma durumu	Kullanıyorum	62	48.1
	Kararsızım	60	46.5
	Kullanmıyorum	7	5.4
	Olumlu	80	62.0
Hemşirelik mesleğine karşı düşünceleri	Kısmen olumsuz	44	34.1
	Olumsuz	5	3.9

*Veriler sayı ve yüzde ile ifade edilmektedir.

**Veriler Ortalama \pm Standart sapma olarak ifade edilmektedir.

48.1'inin teorik bilgiyi uygulamada kullanabildiği belirlenmiştir (Tablo I).

Klinik uygulama sırasında vaka çalışmalarında kavram haritası yöntemi kullanılan öğrencilerde AÖYÖ toplam puan ortalaması uygulama öncesi 3.00 ± 0.79 iken, uygulama sonrası 3.22 ± 0.81 olduğu, uygulama sonrası toplam puan ortalamasının arttığı ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($t = -2.222$, $p = 0.028$). Alt ölçek puan ortalamalarına bakıldığında her üç alt ölçekte de puan ortalamalarının arttığı görülürken akademik sorunlarla başa çıkma alt ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu ($t = -2.487$, $p = 0.014$) ancak diğer iki alt ölçekte istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$) belirlenmiştir (Tablo II). MYDEÖ toplam puan ortalamalarına bakıldığında uygulama öncesi 3.70 ± 0.53 iken uygulama sonrası 3.66 ± 0.59 olduğu ve istatistiksel olarak farkın anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > 0.05$). Alt ölçek puan ortalamalarına bakıldığında ise öz-disiplin ve cesaret alt ölçekleri puan ortalamalarında artma olmasına rağmen, altı alt ölçeğin de uygulama öncesi ve sonrası puan orta-

linik uygulamalarında kavram haritası kullanımının, akademik öz-yeterlik düzeylerinde yükselme sağladığı ve akademik sorunlarla başa çıkma yeterliliğinde anlamlı derecede artma sağladığı görülmüştür. Roshangar ve ark. (22) yaptıkları yarı deneysel çalışmada bulgularımızı destekler şekilde hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilikleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu saptamışlardır. Diğer taraftan Bressington ve ark. (23) ise ruh sağlığı hemşireliği dersi stajına çıkan üçüncü sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada kavram haritası kullanımının öğrencilerin akademik öz yeterliliklerinde anlamlı fark yaratmadığını, ancak bunun nedeninin örneklem boyutunun küçük olmasından kaynaklanabileceğini bildirmişlerdir.

Değişen sağlık bakım gereksinimleri dikkate alındığında hemşirelik mesleğinin yaratıcı, araştırmacı, bilgiye ulaşan, bilgiyi üreten ve kullanabilen hemşirelere gereksinim duyduğu görülmektedir (24). Bu doğrultuda yaratıcılık ve yaratıcı düşünme becerisi, hemşirelik eğitiminin temel amaçları arasında da yer almaktadır. Öğrencilerin

Tablo II. Hemşirelik öğrencilerinin Akademik Öz-Yeterlik puan ortalamaları

Alt ölçekler	Uygulama Öncesi** Ort. \pm SS	Uygulama Sonrası** Ort. \pm SS	t *	p
Akademik sorunlarla başa çıkma	2.91 \pm 0.84	3.18 \pm 0.85	-2.487	0.014
Akademik çaba	3.36 \pm 0.90	3.47 \pm 0.89	-1.013	0.313
Akademik planlama	2.89 \pm 0.83	3.10 \pm 0.92	-1.923	0.057
Genel toplam	3.00 \pm 0.79	3.22 \pm 0.81	-2.222	0.028

*Bağımlı gruplar t testi

**Veriler Ortalama \pm Standart sapma olarak ifade edilmektedir

Tablo III. Hemşirelik öğrencilerinin yaratıcı düşünme eğilimleri puan ortalamaları

Alt ölçekler	Uygulama Öncesi** Ort. \pm SS	Uygulama Sonrası** Ort. \pm SS	t *	p
Öz disiplin	3.38 \pm 0.72	3.48 \pm 0.74	-1.154	0.251
Yenilik arama	3.66 \pm 0.62	3.61 \pm 0.63	0.612	0.542
Cesaret	3.56 \pm 0.73	3.60 \pm 0.72	-0.380	0.705
Merak	4.05 \pm 0.68	3.88 \pm 0.71	1.895	0.060
Şüphe etme	3.86 \pm 0.71	3.71 \pm 0.74	1.662	0.099
Esneklik	4.07 \pm 0.71	3.93 \pm 0.71	1.606	0.111
Genel toplam	3.70 \pm 0.53	3.66 \pm 0.59	0.616	0.539

*Bağımlı gruplar t testi

**Veriler Ortalama \pm Standart sapma olarak ifade edilmektedir

lamaları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo III).

TARTIŞMA

Literatürde hemşirelik eğitiminde bir öğretim stratejisi olarak kavram haritası kullanıldığında, öğrencilerin konuları daha iyi anladığı, problem çözüme ve eleştirel düşünme yeteneklerini olumlu etkilediği, öğrenmeyi artırdığı ve öğrencileri güçlendirdiği bildirilmektedir (9,18-21). Araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin

yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesinde ve hemşirelik eğitiminin amaçlarına ulaşılmasında öğrenme-öğretme ortamlarında rol oynayan temel faktör, kullanılan öğretim-öğrenme model, yöntem ve teknikleridir. Bu noktada teorik temelleri ve özellikleri dikkate alındığında kavram haritası tekniğinin yaratıcılığı ve yaratıcı düşünmeyi geliştirmede çok etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir (25,26). Ancak araştırmamızda hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulama sırasında vaka çalışmalarında kavram haritası yöntemini kullan-

maları, yaratıcı düşünme eğilimlerinde anlamlı bir değişiklik oluşturmamıştır. Sadeghi-Gandomani ve ark. (27)'nin yaptıkları deney-kontrol gruplu çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin dört haftalık klinik beceri eğitimleri sırasında kavram haritası tekniğinin kullanımının, öğrencilerin yaratıcılık becerilerinde anlamlı derecede bir artma sağladığı bulunmuştur. Ülkemizde ki hemşirelik öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin değerlendirildiği bazı çalışmalar incelendiğinde, öğrencilerin yenilikçilik düzeylerinin düşük olduğu saptanmış ve hemşirelik eğitiminde öğrencilerin problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirici konulara yer verilmesi önerilmiştir (28,29). Chan (30) tarafından ele alınan sistematik bir derlemede ise hemşirelik eğitiminde öğrencileri yaratıcı düşünmeye teşvik eden derslerin yapısında; öğretim yöntemlerinin çeşitliliği, öğrenme sürecinde öğrencilerin özgüven ve otonomi sahibi olması, bilgiye kendilerinin ulaşması, eğitmenin bu süreçte öğrenciye rehberlik yapması, öğrencilerin grup çalışması yöntemiyle öğrenmeleri olarak belirtilmiştir. Bu doğrultuda hemşirelik eğitiminde kavram haritası kullanımının tek başına öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerini artırmada yeterli olmadığını, yukarıda belirtildiği gibi diğer faktörlerinde dikkate alınması gerektiği söylenebilir. Ancak klinik uygulamalarda kavram haritasının kullanılması, öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin geliştirilmesi için ön şart olan özgüvenin artırılması noktasında etkisinin olabileceği düşünülebilir. Tüm bu bilgilerin ışığında klinik uygulamalarda kavram haritası kullanımının hem akademik öz yeterlilik hem de yaratıcı düşünme eğilimlerinin artırılması için diğer yöntemlerle birlikte seçilebilecek bir öğretim yöntemi olabileceği söylenebilir. Araştırmanın tek merkezde yapılması ve diğer sınıflarda öğretim yöntemleri arasında kavram haritasının tercih edilmemesi nedeniyle 2. sınıflarla yapılması bu çalışmanın sınırlılığıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalarında kavram haritası kullanımının, öğrencilerin akademik öz-yeterlilik düzeylerini yükselttiği, akademik sorunlarla başa çıkma yeterliliğinde anlamlı derecede artma sağladığı, ancak öğrencilerin yaratıcı düşünme eğilimlerinde anlamlı bir değişiklik oluşturmadığı tespit edilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin akademik öz-yeterlilik düzeylerinin artırılması için klinik uygulamaları sırasında vaka temelli kavram haritası kullanımı önerilebilir. Öğrencilerin klinik uygulamaları sırasında kavram haritası kullanımının yaratıcı düşünme ve yaratıcılık eğilimlerine etkisini araştırmak için deney-kontrol gruplu çalışmaların planlanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Özgenel M, Çetin M. Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi 2017;46(46):113-132.
- Karadağ M, Erginer E. Hemşirelik eğitiminde altı düşünme şapkası etkinliğinin kullanılması. Turkish Journal of Research & Development in Nursing 2008;10(3): 26-40.
- Amabile TM. Compontial theory of creativity.

- Harvard Business School, Boston 2012.
- Amabile TM, Conti R, Coon H, Lazenby J, Herron M. Assessing the work environment for creativity. Academy of Management Journal 1996;39(5):1154-1184.
- Ausubel DP, Robinson FG. Problem Çözme ve Yaratıcılık. Çeviri: Arık A. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1987.
- Bentley T. Yaratıcılık. Çeviri: Yıldırım O. . Hayat, İstanbul 2004.
- Solso RL, Maclin MK, Maclin OH. Bilişsel Psikoloji. Çeviri: Ayçiçeği-Dinn A. Bilge Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul 2014.
- Fisher R. Teaching Children to Think. Nelson Thornes Ltd, Cheltenham 1995.
- Erdem E, Efe YS, Başdaş Ö, ve ark. Hemşirelik öğrencilerinde kavram haritasının problem çözme ve eleştirel düşünme düzeylerine etkisi. Sağlık Bilimleri Dergisi 2017; 26(2):147-152.
- Aghakhani N, Nia HS, Eghtedar S, Torabzadeh C. The effect of concept mapping on the learning levels of students in taking the course of "Nursing Care of Patients With Glandular Diseases Subject" in Urmia University of Medical Sciences, Iran. Jundishapur Journal of Chronic Disease Care 2015; 4(2): 1-5.
- Wilson A, Kim W. The effects of concept mapping and academic self-efficacy on mastery goals and reading comprehension achievement. International Education Studies 2016; 9(3):12-23.
- Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. Freeman, New York 1997.
- Yenilmez K. Öğretmen adaylarının akademik öz-yeterlilikleri ve matematik öğretimine yönelik öz-yeterliliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 2016;(29):316-323.
- Britner SL, Pajares F. Sources of science self-efficacy beliefs of middle school students. Journal of Research in Science Teaching 2006; 43:485-499.
- Bağcı SÇ. Akademik Öz-Yeterlilik Arttırma: Erken ergenler arasında uygulanmış bir müdahale programının etkinliği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2020; 35(1):164-178.
- Latif RA, Mohamed R, Dahlan A, Nor M, Zarawi M. Concept mapping as a teaching tool on critical thinking skills and academic performance of diploma nursing students. Education in Medicine Journal 2016; 8(1):67-74.
- Kandemir M. Akademik Erteleme Davranışını Açıklayıcı Bir Model. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2010.
- Dil S, Öz F. Hemşirelik öğretiminde bir strateji: Kavram haritasının kullanımı. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2014; 1(1):81-89.
- Khrais H, Saleh A. The out comes of integrating concept mapping in nursing education: an integrative review. Open Journal of Nursing 2017;7(11):1335-1347.
- Rezaei K, Ebrahimi Fakhar H, Nejat N, Kouhestani H. Comparison of the effect of concept mapping and nursing process on self-regulated learning, self-efficacy and cognitive strategies in nursing students. The Journal of Urmia Nursing and

- Midwifery Faculty 2012;10(2):209-218.
21. Tunam A. Hemşirelik öğretiminde kullanılan kavram haritası ve video çekme yöntemlerine yönelik öğrencilerin memnuniyeti. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 2017; 6(3):1863-1875.
 22. Roshangar F, Azar EF, Sarbakhsh P, Azarmi R. Theeffect of case-based learning with or without conceptual mapping method on critical thinking and academic self-efficacyof nursing students. Journal of Biochemical Technology 2020; 11(1):37-44.
 23. Bressington DT, Wong WK, Lam KKC, Chien WT. Concept mapping to promote meaning ful learning, help relate the orytopractice and improve learning self-efficacy in Asian mental health nursing students: a mixed-methods pilot study Nurse Education Today 2018; 60:47-55.
 24. Tiryaki Şen H, Taşkın Yılmaz F, Paslı Gürdoğan E. Hemşirelikte yaratıcılık. Akademik Bakış Dergisi 2013; 38:1-8.
 25. Yeşilyurt E. Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: Tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi 2020;15(25):3874-3915.
 26. Yılmaz K, Çolak R. Kavramlara genel bir bakış: kavramların ve kavram haritalarının pedagojik açıdan incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2011; 15(1):185-204.
 27. Sadeghi-Gandomani H, Delaram M, Naseri-Brugeni N. Comparison of concept mapping and conventional teaching methods on creativity of nursing students. The Journal of Medical Education and Development 2014; 9(3):48-57.
 28. Ertuğ N, Kaya H. Hemşirelik öğrencilerinin bireysel yenilikçilik profilleri ve yenilikçiliğin önündeki engellerin incelenmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2017; 14 (3):192-197.
 29. Uludağ E, Uzun S. Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin yaratıcı düşünce becerilerinin incelenmesi (Gümüşhane ili örneği). Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2018; 7(3):63-70.
 30. Chan ZCY. A systematic review of creative thinking/creativity in nursing education? Nurse Education Today 2013; 33(11):1382-1387.